

Nowe dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej i rzadkie gatunki ryjkowcowatych (Coleoptera: Curculionoidea) z południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej¹

New to the Kraków-Wieluń Upland and rare weevil species (Coleoptera: Curculionoidea) from the southern part of the Kraków-Częstochowa Upland

Wojciech MACIEJOWSKI¹, Bogusław PETRYSZAK²

¹ Instytut Geografii i Gospodarki Przestrzennej, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 7, 30-387 Kraków, e-mail: wojciech.maciejowski@uj.edu.pl

² Instytut Zoologii, Uniwersytet Jagielloński, ul. Gronostajowa 9, 30-387 Kraków

ABSTRACT: A field research was conducted in the southern part of the Kraków-Częstochowa Upland in the period 2001–2015. *Exomias trichopterus* was identified as a new species for the Kraków-Wieluń Upland. The presence of two species – *Anthonomus ulmi* and *Acallocrates colonnellii* – found in this region at the end of the 19th century and beginning of the 20th century, was also confirmed. Several rare species in Poland such as *Phyllobius pilicornis*, *Sciaphobus rubi*, *Larinus turbinatus*, *Sibinia subelliptica*, and *Gymnetron rostellum* were also recorded.

KEY WORDS: weevils, Curculionoidea, Kraków-Wieluń Upland, new records, rare species.

Wprowadzenie

W latach 2001–2003, 2005–2007, 2009–2011 i 2013–2015, na powierzchni prawie 150 km², w południowej części Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (BURAKOWSKI i in. 1992), prowadzono badania nad fauną ryjkowcowatych (Coleoptera: Curculionoidea). Realizowano je w terenie

¹ Wyżyna Krakowsko-Częstochowska jest nazwą makroregionu w regionalizacji fizyczno-geograficznej Polski (KONDRACKI 2000), natomiast Wyżyna Krakowsko-Wieluńska to nazwa krainy faunistycznej w podziale Polski za Katalogiem Fauny Polski (BURAKOWSKI i in. 1992).

o silnie zróżnicowanych elementach środowiska przyrodniczego i formach użytkowania ziemi (grunty orne, łąki kośne eksploatowane gospodarczo w różnym stopniu, tereny ugorowane i zarastające, naturalne zbiorowiska leśne, sztuczne drzewostany), na pograniczu trzech mezoregionów fizycznogeograficznych – Wyżyny Olkuskiej, Rowu Krzeszowickiego i Garbu Tenczyńskiego (KONDRACKI 2000), w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Podczas badań zebrano kilkanaście gatunków zasługujących na szersze omówienie. Wszystkie osobniki zebrał W. MACIEJOWSKI, oznaczył B. PETRYSAK, a okazy dowodowe znajdują się w ich kolekcjach. Przy każdym stanowisku podano kolejno: nazwę mezoregionu fizycznogeograficznego (stosowanego jako obszar występowania gatunków w projekcie Mapa Bioróżnorodności, <http://baza.biomap.pl>), kod kwadratu siatki UTM 10×10 km oraz miejscowość, w której schwytano osobniki. Dla kilku gatunków doprecyzowano również rekordy przedstawione w pracy MACIEJOWSKIEGO (2007).

Wykaz gatunków

Catapion meieri (DESBROCHERS, 1901)

Poniższe rekordy precyzują stanowiska występowania tego pędrusia, podanego jako nowy dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej w publikacji MACIEJOWSKIEGO (2007):

- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa, 7 VII 2001 (1 ex.), 6 V 2002 (6 exx.), 27 VI 2002 (5 exx.), wilgotna łąka ze związku *Calthion*, z czerpaka,
- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa, 1 ex. 11 VII 2001, łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka,
- Rów Krzeszowicki: DA05 Niegoszowice, 6 V 2002 (3 exx.), 27 VI 2002 (15 exx.), 25 V 2003 (4 exx.), łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka.

Na wszystkich stanowiskach chrząszcze zebrano z roślinności łąkowej, w skład której wchodziła roślina żywicielska tego gatunku – koniczyna białoróżowa (*Trifolium hybridum* L.) (DIECKMANN 1989).

W Polsce gatunek ten wykazany został z kilkunastu stanowisk zlokalizowanych w 12 krainach, m.in. na obu Pojezierzach, Podlasiu, Wyżynie Lubelskiej, Nizinie Sandomierskiej, Wyżynie Małopolskiej, Roztoczu, Bieszczadach i Kotlinie Nowotarskiej (BURAKOWSKI i in. 1992, WANAT 1994, PETRYSAK i DĄBEK 1997, KNUTELSKI 2000, MAZUR 2011), ale – jak przypuszcza WANAT (1998) – występuje on w całym kraju.

Otiorhynchus (Lolatismus) porcatus (HERBST, 1795)

Gatunek został stwierdzony jako nowy dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej przez MACIEJOWSKIEGO (2007), poniższe rekordy precyzują miejsca ich występowania:

- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie: 30 VI 2002 (1 ex.), 15 IX 2002 (1 ex.), łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka,
- Garb Tenczyński: DA15 Kleszczów, 11 IX 2002, 1 ex., bór mieszany (*Quercus robur-Pinetum*), z pułapki Barbera.

Gatunek środkowoeuropejski, zawleczony w pierwszych dekadach XX w. do Kanady (MAJKA i MACIVOR 2009). W Polsce znany jest z nielicznych, rozproszonych stanowisk w różnych regionach kraju (CMOLUCH 1991, MAZUR 2016).

Phyllobius (Metaphyllobius) pilicornis DESBROCHERS, 1872

- Wyżyna Olkuska: DA05 Żary: 26 V 2002 (1♂) (MACIEJOWSKI 2007), 20 V 2014 (2♂3♀), 1 VI 2015 (3♀), storczykowa buczyna karpacka (*Carici-Fagetum*), z czerpaka,
- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”: 16 VI 2001 (1♀), 10 V 2002 (7♂ 8♀), 2 VII 2002 (2♀) (MACIEJOWSKI 2007), 17 VI 2011 (2♀), 25 V 2012 (6♂3♀), 2 VII 2012 (2♀), 02 VI 2013 (2♂3♀), 12 VIII 2013 (1♀), 20 V 2014 (3♂4♀), 1 VI 2015 (1♂2♀), storczykowa buczyna karpacka (*Carici-Fagetum*), z czerpaka.

Zasięg geograficzny tego gatunku obejmuje całą południowo-wschodnią Europę oraz Bliski Wschód, skąd przez Rumunię, Mołdawię, Węgry i Słowację, dociera do południowej Polski i Ukrainy (BURAKOWSKI i in. 1993, MAZUR 2002, LYAL 2013). W Polsce notowany był dotąd tylko z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej (Ojcowski PN), Beskidu Wschodniego i Pienin (BURAKOWSKI i in. 1993, WANAT 2005, PAWŁOWSKI i KUBISZ 2008).

Wieloletnie obserwacje terenowe i przeprowadzone próby pokarmowe wykazały dość osobliwe zachowanie tego gatunku. Na wymienionych stanowiskach chrząszcze przebywały w runie. Próby pokarmowe wykazały, że osobniki dorosłe odżywiały się wyłącznie liśćmi nalotu klonu zwyczajnego (*Acer platanoides* L.) i klonu jaworu (*Acer pseudoplatanus* L.), ale – co ciekawe – w terenie obserwowano je pojedynczo lub parami na górnej powierzchni liści szczyru trwałego (*Mercurialis perennis* L.). Na tej roślinie odbywały też kopulacje, choć nie stanowiła ona dla nich pokarmu. Kopulacja przypadała na maj i tylko w tym okresie znajdowano

osobniki męskie. Samice zbierano do lata (głównie czerwiec-lipiec), natomiast jesienią (wrzesień-październik) nigdy już nie obserwowano osobników dorosłych, nie stwierdzano ich też w przesiewkach, ani w pułapkach Barbera. Podkreślić należy fakt, że stosunek ilościowy złapanych samców do samic jest podobny.

Sciaphobus rubi (GYLLENHAL, 1813)

- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 10 V 2003, 1 ex., grąd ciepły (*Tilio-Carpinetum melittetosum*), z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007),
- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie: 10 V 2002 (2 exx.), 22 V 2003 (1 ex.), obrzeże gruntu ornego (*Secali-Violetalia arvensis*), z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007),
- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa: 11 VII 2001 (1 ex.), 11 V 2002 (2 exx.), 27 VI 2002 (4 exx.) (MACIEJOWSKI 2007), 24 V 2014 (1 ex.), łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka.

Gatunek ten spotykany był w Polsce nielicznie na Nizinie Mazowieckiej, Wzgórzach Trzebnickich, Dolnym i Górnym Śląsku oraz Nizinie Sandomierskiej (BURAKOWSKI i in. 1993, MAZUR 2001), natomiast obecnie znany jest wyłącznie z pasa wyżyn (MAZUR 2001, MAZUR 2013).

Exomias trichopterus (GAUTIER DES COTTES, 1863)

- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”, 9 IX 2013, 1 ex., storczykowa buczyna karpacka (*Carici-Fagetum*), z przesiewek.

W Polsce *Exomias trichopterus* znany jest tylko z kilku stanowisk na Pojezierzu Pomorskim i w Górach Świętokrzyskich (BURAKOWSKI i in. 1993). W ostatnich latach został stwierdzony też w Beskidzie Wschodnim, na Pogórzu Przemyskim (PETRYSZAK nie publ.). Gatunek nowy dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej.

Larinus (Phyllonomeus) turbinatus GYLLENHAL, 1836

- Wyżyna Olkuska: DA05 Radwanowice, 16 V 2002, 1 ex., sukcesyjne stadium grądu (*Tilio-Carpinetum*), z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007),
- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 2 VII 2009, 1 ex., przydroże obok łąki (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka,
- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa-Werbośnia, 6 VI 2014, 1 ex., nieużytek, z czerpaka.

W Polsce był notowany w zasadzie w całym kraju, z wyjątkiem pasa pobraży oraz krańców południowych, przy czym z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej podawany tylko raz (BURAKOWSKI i in. 1993).

Liparus glabrirostris (KÜSTER, 1849)

- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa-Werbownia, 8 VIII 2013, 2 exx., zarośla na obrzeżu gruntu ornego z kukurydzą, z pułapek Barbera,
- Rów Krzeszowicki: DA05 Rudawa, 24 V 2014, 8 exx., łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z pułapek Barbera,
- Rów Krzeszowicki: DA05 Pisary: 10 VIII 2013 (3 exx.), 3 VII 2014 (1 ex.), zarośla na obrzeżu gruntu ornego z kukurydzą/rzepakiem, z pułapek Barbera.

Gatunek górski występujący w górach Europy Zachodniej i Środkowej (BURAKOWSKI i in. 1995, ALONSO-ZARAZAGA 2013). W Polsce spotykany głównie w Karpatach i Sudetach, ale wykazany również m.in. z Pobrzeża Bałtyku (Mierzeja Wiślana), Pojezierza Pomorskiego, Pojezierza Mazurskiego, Niziny Sandomierskiej i Dolnego Śląska (MAZUR 1994, BURAKOWSKI i in. 1995, SIKORA i in. 2015). Na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej notowany był dotychczas głównie w Dolinie Prądnika (PAWŁOWSKI i KUBISZ 2008).

Sibinia subelliptica (DESBROCHERS, 1873)

- Wyżyna Olkuska: DA05 Radwanowice: 3 VII 2001 (1 ex.), 16 V 2002 (3 exx.), 10 VII 2002 (7 exx.), 11 V 2003 (2 exx.), kwiecista murawa (*Origano-Brachypodietum*), z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007),
- Wyżyna Olkuska: DA05 Kobylany, 22 V 2005, 3 exx., wtórna murawa kserotermiczna (*Festuco-Brometea*), z czerpaka,
- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 16 VI 2010, 3 exx., kwiecista murawa (*Origano-Brachypodietum*), z czerpaka.

W Polsce gatunek ten był wykazywany na stosunkowo nielicznych stanowiskach w środkowej i południowej Polsce (MAZUR 1994, MAZUR 2013, MAZUR i KUBISZ 2013), głównie w pasie wyżyn, na siedliskach kserotermicznych z goździkiem kartuzkiem (*Dianthus carthusianorum* L.), którego jest monofagiem (MAZUR i KUBISZ 2013).

Anthonomus ulmi (DE GEER, 1775)

- Garb Tenczyński: DA15 Kleszczów, 21 IX 2002, 2 exx., bór mieszany (*Quercus robur-Pinetum*), z pułapki Barbera (MACIEJOWSKI 2007).

W Polsce gatunek ten jest spotykany sporadycznie (BURAKOWSKI i in. 1995), ale w różnych miejscach, co potwierdza przypuszczenia SMRECZYŃSKIEGO (1972) o występowaniu w całym kraju. W granicach Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej odnotowany był tylko raz, w okolicy Częstochowy, na początku XX w. (LGOCKI 1908).

Bradybatus (Nothops) fallax GERSTÄCKER, 1860

- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 27 IX 2001, 1 ex., ciepły grąd (*Tilio-Carpinetum melittetosum*), z przesiewek (MACIEJOWSKI 2007),
- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”, 26 IX 2013, 7 exx., grąd świeży (*Tilio-Carpinetum typicum*), z przesiewek,
- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”, 26 IX 2013, 2 exx., łęg (*Alno-Ulmion*), z przesiewek,
- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”, 02 VI 2013, 1 ex., storczykowa buczyna karpacka (*Carici-Fagetum*), z czerpaka,
- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 09 VI 2015, 1 ex., łąka świeża (*Arrhenatheretum elatioris*), z czerpaka.

Z Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej podany po raz pierwszy przez MACIEJOWSKIEGO (2007). W Polsce jest gatunkiem mało znanym, który wykazywano z pojedynczych stanowisk na Pojezierzu Pomorskim, Nizinie Wielkopolsko-Kujawskiej, Dolnym i Górnym Śląsku, Wyżynie Lubelskiej, Beskidach oraz Bieszczadach (BURAKOWSKI i in. 1995, GOSIK i PIOTROWSKI 2011, WANAT i in. 2016).

Gymnetron rostellum (HERBST, 1795)

- Wyżyna Olkuska: DA05 Dubie, 22 V 2003, 1 ex., prawdopodobnie z babki zwyczajnej (*Plantago major* L.), rosnącej na obrzeżu gruntu ornego, z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007).

W Polsce znany jest z nielicznych stanowisk w różnych częściach kraju (BURAKOWSKI i in. 1997). Na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej wykazany dotąd przez LGOCKIEGO (1908), SMRECZYŃSKIEGO (1976) i MAZURA (1983).

Acallocrates colonnellii BAHR, 2003

- Wyżyna Olkuska: DA05 Rezerwat „Dolina Raclawki”: 20 X 2013 (4 exx.), 26 V 2014 (1 ex.), 19 X 2014 (3 exx.), z przesiewek i czerpaka, storczykowa buczyna karpacka (*Carici-Fagetum*).

Gatunek znany z Europy Środkowo-Wschodniej, od wschodniej Austrii i Czech, aż po Grecję i Turcję (PEŠIĆ 2004, ALONSO-ZARAZAGA 2013). W Polsce był wykazywany głównie na południu kraju – w pasie wyżyn, na Nizinie Sandomierskiej i Karpatach, ale stanowiska ma też na Pobrzeżu Bałtyku, Nizinie Mazowieckiej czy Dolnym Śląsku (BURAKOWSKI i in. 1993). Przemawia to za tym – jak przypuszczają MAZUR i in. (2015), że występuje on na znacznie większym obszarze kraju. Na Wyżynie Krakowsko-Wieluńskiej został stwierdzony przez KOTULĘ (1873), jeszcze jako szeroko rozumiany *Acallocrates denticollis* (GERMAR, 1824), a odnalezione chrząszcze potwierdzają jego dalsze tu występowanie (po ponad 140 latach).

Datonychus derennei (GUILLEAUME, 1936)

– Wyżyna Olkuska: DA05 Radwanowice, 10 VII 2002, 1 ex., kwiecista murawa (*Origanum-Brachypodietum*), z czerpaka (MACIEJOWSKI 2007).

Gatunek kserotermiczny znany tylko z lokalnych stanowisk w Europie Środkowej (BURAKOWSKI i in. 1997, MAZUR 2002, MAZUR i KUBISZ 2013). W Polsce spotykany wyłącznie w zaroślach i na murawach ciepłolubnych, zasiedlanych przez lebidkę pospolitą (*Origanum vulgare* L.), której jest monofagiem (MAZUR 2001).

Podsumowanie

1. *Exomias trichopterus* jest gatunkiem nowym dla Wyżyny Krakowsko-Wieluńskiej.
2. Odnalezienie *Anthonomus ulmi* i *Acallocrates colonnellii* po upływie ponad 100 lat, pozwala z dużym prawdopodobieństwem przypuszczać, że populacje tych chrząszczy utrzymują się tutaj nieprzerwanie od końca XIX i początku XX w., kiedy to po raz pierwszy (i ostatni jak dotąd) zostały wykazane z tego obszaru.
3. Prowadzone obserwacje nad bionomią naliściaka *Phyllobius pilicornis* uzupełniają dotychczasowy stan wiedzy na jego temat. Dotychczasowe doniesienia (BURAKOWSKI i in. 1993) wskazywały, iż gatunek ten występuje na różnych drzewach i krzewach, szczególnie na leszczynie (*Corylus avellana* L.). Z naszych obserwacji wynika, że chrząszcze te zasiedlają także runo. Ponadto samce żyją krócej, a ich pojaw przypada na wiosnę, kiedy to odbywa się kopulacja.
4. Na badanym obszarze, podobnie jak w Beskidach czy na Pogórzu Karpackim, obserwuje się w ciągu ostatnich 25 lat zanikanie różnych, niekiedy rzadkich, siedlisk. Zmiany zachodzące w krajobrazie są efektem

wzrostu osadnictwa, jak i zmian w dotychczasowym sposobie prowadzenia gospodarki rolnej. Zaprzeszanie lub bardzo silne ograniczenie wypasu zwierząt, a w wielu przypadkach ograniczenie koszenia łąk i pastwisk, prowadzi w wyniku sukcesji do znacznego zmniejszenia powierzchni zajętych przez zbiorowiska muraw i zarośli kserotermicznych, na korzyść zespołów leśnych. Wprowadzenie wielkoobszarowych upraw zbóż i kukurydzy na terenach wcześniej zajmowanych przez łąki również prowadzi do zmian środowiskowych. Oddziaływania te mogą w przyszłości powodować zanik rzadkich gatunków ryjkowcowatych na badanym obszarze. Przykład taki stanowią obecnie zarastające zaroślami zbocza skałkowe nad miejscowością Dubie, gdzie oprócz *Sibinia subelliptica* i *Datonychus derennei*, występują też inne gatunki kserotermiczne. Łąka w miejscowości Niegoszowice (m.in. z *Catapion meieri*) nie istnieje od 2005 r., kiedy została zamieniona na grunt orny.

SUMMARY

The paper presents the results of the faunistic studies conducted in 2001–2015 in the southern part of the Kraków-Częstochowa Upland. A total of 13 interesting beetles from the superfamily Curculionoidea were recorded. Among the species collected, one was recognized as new to the Kraków-Wieluń Upland.

PIŚMIENNICTWO

- ALONSO-ZARAZAGA M.A. 2013: Fauna Europaea: Cucujiformia, Curculionoidea, Fauna Europaea ver. 2.6.2. <http://www.faunaeur.org>.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1992: Chrząszcze Coleoptera – Curculionoidea prócz Curculionidae. Katalog Fauny Polski, 23, **18**: 1-324.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1993: Chrząszcze Coleoptera – Curculionidae część 1. Katalog Fauny Polski, 23, **19**: 1-304.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1995: Chrząszcze Coleoptera – Curculionidae część 2. Katalog Fauny Polski, 23, **20**: 1-310.
- BURAKOWSKI B., MROCZKOWSKI M., STEFAŃSKA J. 1997: Chrząszcze Coleoptera – Curculionidae część 3. Katalog Fauny Polski, 23, **21**: 1-307.
- CMOLUCH Z. 1991: *Otiorhynchus porcatus* (HERBST, 1795) (Col., Curculionidae) – gatunek ryjkowca rzadki dla fauny Polski. Przegląd Zoologiczny, **34**: 287-290.
- DIECKMANN L. 1989: Die mitteleuropäischen Arten der *Apion* (*Catapion*) *seniculus* – Gruppe (Coleoptera, Curculionidae). Beiträge zur Entomologie, **39** (2): 237-253.

- GOSIK R., PIOTROWSKI W. 2011: Materiały do poznania ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) południowo-wschodniej i wschodniej Polski. *Wiadomości Entomologiczne*, **30** (3): 187-189.
- KNUTELSKI S. 2000: *Dorytomus majalis* (PAYKULL, 1800) in the Polish Carpathians, and other new records of the weevil fauna of the Kotlina Nowotarska land (Coleoptera: Rhynchitidae, Brentidae, Curculionidae). *Wiadomości Entomologiczne*, **19** (3-4): 149-160.
- KONDRACKI J. 2000: *Geografia regionalna Polski*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa. 441 ss.
- KOTULA B. 1873: Przyczynek do fauny chrząszczów Galicyi. Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej, **7**: 53-90.
- LGOCKI H. 1908: Chrząszcze (Coleoptera) zebrane w okolicy Częstochowy w Królestwie Polskim w latach 1899-1903. Sprawozdanie Komisji Fizyograficznej, **41**: 18-151.
- LYAL C.H.C. 2013: Curculionidae, Entiminae. Fauna Europaea ver. 2.6.2., <http://www.faaunaeur.org> [Dostęp 07.12.2015]
- MACIEJOWSKI W. 2007: Wpływ cech środowiska przyrodniczego na rozmieszczenie wybranych grup chrząszczy (Coleoptera) w południowej części Wyżyny Krakowsko-Częstochowskiej. Wydawnictwo UJ, Kraków. 177 ss.
- MAJKA Ch.G., MACIVOR J.S. 2009: *Otiorhynchus porcatus* (Coleoptera: Curculionidae): a European root weevil newly discovered in the Canadian Maritime Provinces. *Journal of the Acadian Entomological Society*, **5**: 27-31.
- MAZUR M. 1983: Ryjkowce (Curculionidae, Coleoptera) południowej części Wyżyny Krakowskiej. *Acta Zoologica Cracoviensia*, **15**: 491-542.
- MAZUR M. 1994: Nowe stanowiska kilku rzadkich ryjkowców (Coleoptera: Attelabidae, Curculionidae) w Polsce. *Wiadomości Entomologiczne*, **13** (4): 231-233.
- MAZUR M. 2001: Ryjkowce kserotermiczne Polski (Coleoptera: Nemonychidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae). Studium zoogeograficzne. Monografie Fauny Polski, **22**: 1-378.
- MAZUR M. 2002: The distribution and ecology of weevils (Coleoptera: Nemonychidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) in western Ukraine. *Acta Zoologica Cracoviensia* **45** (3): 213-244.
- MAZUR M. 2013: Atlas of xerothermic weevils (Coleoptera Curculionoidea) distribution of Poland. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków, 258 ss.
- MAZUR M. 2016: Otiorhynchini (Coleoptera: Curculionidae) Polski. Zróżnicowanie i klasyfikacja zasięgów, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Pedagogicznego w Krakowie, Kraków. 199 ss.
- MAZUR M., KUBISZ D. 2013: Rozmieszczenie i migracje kserotermicznych chrząszczy (Coleoptera) w dolinie Wisły. *Monografie Faunistyczne*, **26**: 1-250.
- MAZUR M.A. 2011: Weevils (Coleoptera: Curculionoidea) of the Stobrawski Landscape Park. *Polish Journal of Entomology*, **80**: 321-342.

- MAZUR M.A., OLBYRYCHT T., MELKE A. 2015: Rozmieszczenie *Acallobrates colonnellii* (Coleoptera: Curculionidae) w Polsce, Chrońmy Przyrodę Ojczystą, **71** (2): 149-152.
- PAWŁOWSKI J., KUBISZ D. 2008: Chrzążce Ojcowskiego Parku Narodowego i otuliny. [W:] A. KLASA, J. PARTYKA (red.): Monografia Ojcowskiego Parku Narodowego – Przyroda, Ojców: 553-576.
- PEŠIĆ S. 2004: The first findings of *Acallobrates colonnellii* BAHR, 2003 (Coleoptera: Curculionoidea, Curculionidae, Cryptorhynchinae) in Central Serbia. Kragujevac Journal of Science, **26**: 131-136.
- PETRYSZAK B., DĄBEK P. 1997: *Lignyodes uniformis* DESBROCHERS, 1894 nowy dla fauny Polski oraz inne interesujące gatunki Apionidae i Curculionidae (Coleoptera) z południowej i południowo-wschodniej części kraju. Wiadomości Entomologiczne, **16** (2): 99-102.
- SIKORA A., ZIELIŃSKI S., GIŁKA W. 2015: Rozpucz lepiężnikowiec *Liparus glabrirostris* (Coleoptera: Curculionidae) na północy Polski – występowanie i propozycje ochrony. Chrońmy Przyrodę Ojczystą, **71** (5): 388-395.
- SMRECYŃSKI S. 1972: Ryjkowce – Curculionidae: Podrodzina Curculioninae. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, 19, **98d**: 1-195.
- SMRECYŃSKI S. 1976: Ryjkowce – Curculionidae: Podrodzina Curculioninae. Klucze do Oznaczania Owadów Polski, 19, **98f**: 1-115.
- WANAT M. 1994: Ryjkowce (Coleoptera: Curculionoidea, Anthribidae, Rhinomaceridae, Rhynchitidae, Attelabidae, Apionidae, Curculionidae) Puszczy Białowieskiej. Polskie Pismo Entomologiczne, **63**: 37-112.
- WANAT M. 1998: Nowe dane o Apionidae (Coleoptera: Curculionoidea) z północno-wschodniej Polski. Wiadomości Entomologiczne, **17** (1): 49-53.
- WANAT M. 2005: *Phyllobius fessus* BOHEMAN, 1843, a new weevil species in Poland and Lithuania (Coleoptera: Curculionidae). Genus, **16** (4): 611-617.
- WANAT M., MAZUR M.A., CELADYN R., JAŁOSZYŃSKI P., RUTA R., KAŻMIERCZAK M., MOCARSKI Z., SZYPUŁA J., SIENKIEWICZ P. 2016: Nowe dane o rozmieszczeniu 50 gatunków ryjkowców (Coleoptera: Curculionoidea) w Polsce. Acta Entomologica Silesiana, 24 (online 016): 1-20.